

VAITELIAISUUSPYYNTÖ POISTETTU

EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/Ukrainan alueellista koskemattomuutta, suvereniteettia ja itsenäisyyttä uhkaavista tai heikentävistä toimista vastuullisiin henkilöihin ja yhteisöihin kohdistuvat rajoittavat toimenpiteet (ns. henkilöjayhteisöpakotejärjestelmä); uusien henkilöiden ja yhteisöjen lisääminen listalle. Ukrainan tilanteen vakautta horjuttavien Venäjän toimien johdostakäyttöön otetut rajoittavat toimenpiteet (ns. sektoripakotejärjestelmä); toimenpiteiden laajentaminen. Venäjän epävakauttavien toimien johdostakäyttöön otetut rajoittavat toimenpiteet.

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Vastauksena Venäjän jatkuvaan hyökkäyssotaan, kolmansien maiden tukeen Venäjän hyökkäyssodalla mukaan lukien Pohjois-Korean joukkojen käyttämiseen hyökkäyssodassa, Venäjän sen miehittämällä Ukrainan alueilla järjestämiin laittomiin vaaleihin, Venäjän ohjuksilla ja lennokeilla tekemiin hyökkäyksiin Ukrainan siviilikohteisiin, mukaan lukien pääkaupunki Kiiovaan, ja Ukrainan kriittistä infrastruktuuria vastaan, sekä vastauksena ukrainalaisten lasten pakkosiirtoihin Venäjälle ja Ukrainan kulttuuriperinnön tuhoamiseen, Euroopan komissio ja ulkosuhdehallinto ovat valmistelleet uutta, viidettätoista pakotepakettia ja jakoivat esityksensä neuvostolle 22.11.2024. Esityksiä käsitellään EU:n pysyvien edustajien komiteassa (Coreper II), jonka jälkeen neuvoston on tarkoitus tehdä päätös pakotteista.

Vastauksena Venäjän epävakauttaviin toimiin Euroopan ulkosuhdehallinto on valmistellut uusia pakotteita. Jäsenmaiden ja ulkosuhdehallinnon esityksiä käsitellään työryhmissä (COEST ja RELEX), jonka jälkeen käsittely jatkuu EU:n pysyvien edustajien komiteassa (Coreper II), jonka jälkeen neuvoston on tarkoitus tehdä päätös pakotteista.

Suomen kanta

Suomen kannat mukailevat pääasiassa jo aiempien pakotepäätösten valmistelun yhteydessä muodostettuja kantoja, viimeksi 14. pakotepakettia koskeneessa UTP-jatkokirjeessä (UTP 5/2024 vp).

Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan. Venäjän hyökkäys kohdistuu Ukrainaan, mutta myös koko Euroopan turvallisuusjärjestystä vastaan. Venäjän hyökkäys on räikeä kansainvälisen oikeuden loukkaus. Venäjän tulee välittömästi pysäyttää sotatoimet ja lopettaa toimet miehittämiensä alueiden liittämiseksi Venäjään.

Suomi tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Suomi vastaa Venäjän toimiin osana Euroopan unionia.

Suomi pitää tärkeänä, että EU jatkaa vahvaa, tehokasta ja yhtenäistä vastaamista Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen Ukrainaan. Suomi tukee EU:n pyrkimyksiä heikentää ja rajoittaa Venäjän kykyä jatkaa sotatoimiaan ja ylläpitää niitä tukevaa teollisuutta. Venäjän viimeisimmät siviilikohteisiin kohdistuneet iskut sekä pitkittynyt Ukrainan alueiden miehitys korostavat tätä tarvetta. EU:n tulee edelleen johdonmukaisesti lisätä pakotteita Venäjää kohtaan Venäjän aggression jatkuessa.

Suomi pitää tärkeänä sektoripakotteiden laajentamista, pakotteiden tehokasta toimeenpanoa ja pakotteiden kiertämisen estämistä. Suomi pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että pakotteiden asettamisessa kiinnitetään näihin erityistä huomiota. Koordinaatio kansainvälisten kumppaneiden kanssa on olennaista niin pakotteiden toimeenpanossa kuin pakotteiden kiertämisen estämisessä.

Suomi pitää perusteltuna, että ns. henkilö- ja yhteisöpakotejärjestelmää sekä ns. sektori-pakotejärjestelmää laajennetaan ehdotetulla tavalla. Neuvotteluissa komission esityksestä Suomi tavoittelee mahdollisimman vahvaa neuvottelutulosta.

Suomi katsoo, että ennestään voimassa olevat pakotteet ovat vaikuttaneet oikeansuuntaisesti, mutta niiden toimeenpanoa tulee edelleen vahvistaa. Myös EU:n sisäistä työtä pakotteiden kiertämisen ehkäisemiseksi tulee tehostaa. Pakotteiden tehokas toimeenpano, sekä tulkintojen ja toimeenpanon yhdenmukaisuus kaikissa jäsenmaissa on edellytys pakotteiden kiertämisen estämiselle.

Suomi pitää tärkeänä EU:n aktiivisia vaikuttamistoimia pakotteiden kiertämisen kannalta keskeisiin kolmansiin maihin yhteistyössä keskeisten kumppaneiden kanssa pakotteiden toimeenpanon tehostamiseksi. Yhteistyön ja diplomaattisen vaikuttamisen ohella on tärkeää, että EU:lla on perustelluissa tapauksissa mahdollisuus ja valmius myös rajoittaviin toimiin.

Suomi katsoo, että on tärkeää, että EU ja sen kumppanit lähettävät vahvan signaalin maille, joiden kautta Venäjään kohdistettuja pakotteita kierretään, jotta kyseiset maat voivat puuttua asiaan korjaavilla toimenpiteillä. Yhtenäinen toimintatapa EU:n kumppaneiden kanssa on pakotteiden vaikuttavuuden kannalta olennaista.

Suomi pitää tärkeänä, että EU:n toimissa lähtökohtana ovat johdonmukaisuus, suhteellisuus ja vahva oikeusperusta. Tähän mennessä EU on toiminut johdonmukaisesti ja lisännyt Venäjään kohdistuvia pakotteita tilanteen niin vaatiessa ja voimassa olevien pakotteiden vaikuttavuudesta kertyvän tiedon valossa. Suomi tukee EU:n toimintatapaa.

Suomi pitää tärkeänä, että EU toimii pakotteissa yhtenäisesti.

Venäjän epävakauttavat toimet

Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän epävakauttavat toimet, joita se on kohdistanut EU-maita sekä kolmansia maita kohtaan ja jotka horjuttavat tai uhkaavat EU:n, sen jäsenmaan, tai kansainvälisen järjestön, tai kolmannen maan itsenäisyyttä, turvallisuutta, vakautta tai perusarvoja.

Suomi pitää tärkeänä, että EU kohdistaa pakotteita niihin henkilöihin ja yhteisöihin, jotka ovat syyllistyneet Venäjän hallituksen politiikkaa toimeenpaneviin tai sitä tukeviin toimiin, jotka horjuttavat tai uhkaavat EU:n, sen jäsenmaan, tai kansainvälisen järjestön, tai kolmannen maan itsenäisyyttä, turvallisuutta, vakautta tai perusarvoja.

Venäjän tulee välittömästi lopettaa epävakauttavat toimet.

Suomi pitää perusteltuna, että ns. henkilö- ja yhteisöpakotejärjestelmää laajennetaan ehdotetulla tavalla.

Pääasiallinen sisältö

Venäjä ilmoitti 24.2.2022 sotilasoperaation käynnistämisestä Ukrainassa ja aloitti hyökkäyksen Ukrainaa vastaan. Venäjän toiminta rikkoo YK:n peruskirjaa ja kansainvälistä oikeutta. Venäjän hyökkäys ja ohjusiskut siviilikohteisiin ja kriittiseen infrastruktuuriin ovat johtaneet Ukrainassa laajamittaiseen humanitaariseen hätätilaan ja pakolaisuuteen.

EU on asettanut pakotteita Krimin laittoman liittäminen ja Itä-Ukrainan epävakauttamisen seurauksena maaliskuusta 2014 lähtien. Pakotteita on jatkettu ja laajennettu asteittain (UTP 5/2014 vp). Pakotteita laajennettiin 23.2.2022 perustamalla uusi pakotejärjestelmä, kun Venäjä tunnusti itsenäisiksi Itä-Ukrainan Donetskin ja Luhanskin separatistialueet, jotka eivät ole Ukrainan hallituksen kontrollissa, sekä päätti sotilaiden lähettämisestä näille alueille. Pakotteita laajennettiin 25.2.2022 sen jälkeen, kun Venäjä aloitti sotilaallisen hyökkäyksen Ukrainaa vastaan. Pakotteita on sittemmin laajennettu useaan kertaan ja kohdistettu myös Valko-Venäjään. Pakotteita laajennettiin 6.10.2022 vastauksena Venäjän toimiin sen Ukrainassa miehittämien alueiden liittämiseksi Venäjään, sekä 20.10.2022, 14.11.2022, 30.1.2023, 25.2.2023, 24.6.2023, 18.12.2023, 24.2.2024, ja viimeksi 24.6.2024.

Lisäksi EU yhdessä G7-maiden ja Australian kanssa asetti kahdeksannessa pakotepakettissa venäläisen öljyn kolmansiin maihin kohdistuvien merikuljetusten hintakattomekanismin (UTPJ 44/2022 vp) 3.12.2022. Vastaava venäläisiä öljytuotteiden merikuljetuksia koskeva hintakattomekanismi tuli voimaan 5.2.2023.

Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta asetettuja rajoittavia toimenpiteitä, eli ns. sektoripakotejärjestelmää (perustuu neuvoston päätökseen 2014/512/YUTP ja asetukseen (EU) N:o 833/2014 huomioiden niihin myöhemmin tehdyt muutokset) on neuvoston päätöksellä jatkettu 31.1.2025 saakka.

Uusien pakotteiden asettaminen ja laajentaminen

Henkilö- ja yhteisöpakotteet

Neuvoston käsiteltäväksi on tuotu ehdotus Ukrainan alueellista koskemattomuutta, suvereniteettia ja itsenäisyyttä heikentäviin tai uhkaaviin toimiin liittyvien rajoittavien toimenpiteiden, eli ns. henkilö- ja yhteisöpakotejärjestelmän (perustuu neuvoston päätökseen 2014/145/YUTP ja asetukseen (EU) N:o 269/2014 huomioiden niihin myöhemmin tehdyt muutokset), kohdistamisesta uusiin henkilöihin ja yhteisöihin. Tähän pakotejärjestelmään esitetään lisättäväksi Venäjän hallitusta tukeneita ja Ukrainan epävakauttamiseen aktiivisesti osallistuneita henkilöitä ja yhteisöjä.

Lisättäväksi ehdotetut henkilöt ovat Venäjän asevoimien edustajia tai niitä tukevia henkilöitä, poliittisia toimijoita, Pohjois-Korean asevoimien edustajia ja poliittisia toimijoita, kiinalaisia yhteisöjä, Venäjän yhteiskunnan informaatiovaikuttajia, mielipidevaikuttajia sekä Venäjän hallitusta tukevia tai siitä hyötyviä liike-elämän vaikuttajia. Listattavaksi ehdotetut henkilöt ovat myös Venäjän miehityshallinnon virkamiehiä.

Lisäksi listattavaksi ehdotetaan aluksia, jotka kuljettavat tavaroita Venäjän asevoimien käyttöön, tai jotka kuljettavat venäläistä öljyä ja öljytuotteita ja eivät noudata IMO:n (International Maritime Organization) laivaliikenteelle päätöslauselmassa A.1192(33) antamia suosituksia.

Edellä mainittujen listausten lisäksi 6 b artiklaan ehdotetaan lisättäväksi uusi alakohta 5 j, jolla toimivaltainen kansallinen viranomainen voisi vapauttaa pakotelistattujen yhteisöjen jäädytettyjä varoja arvopaperikeskuksessa kyseisen arvopaperikeskuksen oikeudellisten velvollisuuksien kattamiseen. Varojen vapauttaminen niitä säilyttävän arvopaperikeskuksen käyttöön voitaisiin sallia tilanteessa, jossa kyseisellä arvopaperikeskuksella on tili pakotelistatussa yhteisössä, ja jolta on Venäjän toimien seurauksena otettu varoja vastoin arvopaperikeskuksen suostumusta.

Sektoripakotteet

Neuvoston käsiteltäväksi on tuotu myös ehdotus Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta asetettujen rajoittavien toimenpiteiden, eli ns. sektoripakotejärjestelmän (perustuu neuvoston päätökseen 2014/512/YUTP ja asetukseen (EU) N:o 833/2014 huomioiden niihin myöhemmin tehtyt muutokset), laajentamisesta seuraavasti:

Ehdotetaan laajennettavaksi vientirajoituksia koskevaa listaa henkilöistä, oikeushenkilöistä, yhteisöistä tai elimistä, jotka ovat sotilaallisia loppukäyttäjiä, osa Venäjän sotatallista kompleksia tai joilla on kaupallisia tai muita yhteyksiä Venäjän puolustus- ja turvallisuusalaan tai jotka muuten tukevat sitä.

Ehdotetaan lisättäväksi 5 a artiklaan uusi alakohta 12 a, jonka mukaan arvopaperikeskukset, niiden johtajat tai työntekijät eivät olisi oikeudellisessa vastuussa tiettyihin tämän artiklan kappaleisiin liittyvistä toimista, jotka on tehty vilpittömässä mielessä.

Venäjän epävakauttavat toimet

Uusi Venäjän epävakauttavia toimia koskeva pakotejärjestelmä hyväksyttiin EU:ssa 8.10.2024. Uusi pakotejärjestelmä hyväksyttiin muiden EU:n Venäjään kohdistuvien pakotejärjestelmien lisäksi. Venäjän epävakauttavat toimet ovat kohdistuneet Ukrainaan ja viime aikoina kasvavissa määrin myös EU:n jäsenmaihin, kumppaneihin ja kolmansiin maihin.

Henkilö- ja yhteisöpakotteet

Neuvoston käsiteltäväksi on tuotu ehdotus Venäjän epävakauttavien toimien johdosta määrättävistä rajoittavista toimenpiteistä (perustuu neuvoston päätökseen 2024/2643 YUTP ja asetukseen (EU) 2024/2642 huomioiden niihin myöhemmin tehtyt muutokset), kohdistamisesta uusiin henkilöihin ja yhteisöihin. Tähän pakotejärjestelmään listataan henkilöitä ja yhteisöjä, jotka ovat aktiivisesti osallistuneet Venäjän hallituksen politiikkaa toimeenpaneviin tai sitä tukeviin toimiin, jotka horjuttavat tai uhkaavat EU:n, sen jäsenmaan, tai kansainvälisen järjestön, tai kolmannen maan itsenäisyyttä, turvallisuutta, vakautta tai perusarvoja.

Lisättäväksi ehdotetut henkilöt ovat Venäjän asevoimien ja turvallisuuspalveluiden edustajia tai niitä tukevia henkilöitä, poliittisia toimijoita, Venäjän yhteiskunnan informaatiovaiuttajia, mielipidevaikuttajia, tai niitä tukevia henkilöitä ja yhteisöjä sekä Venäjän hallitusta tukevia tai siitä hyötyviä liike-elämän vaikuttajia.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

EU:n asettamia pakotteita koskevat päätökset perustuvat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 29 artiklaan. Tämä on oikeusperustana kyseessä olevalle ehdotukselle, jolla luodaan uusi pakotejärjestelmä.

EU:n asettamia pakotteita koskevien päätösten johdosta tarvittavat toimenpiteet perustuvat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 215 artiklaan. Tämä on oikeusperustana neuvoston asetukselle, jolla toimeenpannaan kyseessä oleva neuvoston päätös.

SEU 29 artiklan nojalla neuvosto tekee päätöksensä yksimielisesti ja SEUT 215 artiklan nojalla määräenemmistöllä. Valtioneuvoston arvion mukaan oikeusperustat on asianmukaisesti valittu.

Kansallinen valmistelu

Asia on saatettu EU-ministerivaliokunnan kirjalliseen menettelyyn 9.–10.12.2024.
Asia on saatettu EU3-ulkosuhdejaoston kirjalliseen menettelyyn 5.12.2024.

Taloudelliset vaikutukset

Esitetyillä pakotejärjestelmien laajennuksilla arvioidaan olevan taloudellisia vaikutuksia, jotka kohdistuvat EU:n ja Venäjän väliseen kauppaan, suomalaisten yritysten ulkomaankauppaan ja joidenkin alojen suomalaistoimijoihin. Henkilöpakotteiden laajennukset voivat johtaa varojen jäädytyksiin Suomessa.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

UM/ITÄ-10, Jyrki Terva, 0295 350 939
UM/KPO-20, Linda Kärkkäinen, 0295 535 0698
UM/OIK-10, Maria Hyvönen, 0295 351 016
VNK/VNEUS, Tapio Rantanen, 0295 160 223

VAHVA-tunnus

EU/1156/2024